

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО
« _____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми «Фінанси»

на тему: Управління фінансовою стійкістю банку

Здобувача групи Ф.м-31 Мірошніченка Дмитра Ігоровича

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Дмитро МІРОШНИЧЕНКО

Керівник
к.е.н, старший викладач

_____ Л. Д. Павленко

Суми 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.

Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

«21» жовтня 2024 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр
Здобувача групи Ф.м-31 інституту ННІ бізнесу, економіки та менеджменту
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Мірошниченко Дмитра Ігоровича

Тема роботи: Управління фінансовою стійкістю банку

Затверджено наказом по СумДУ No 1058-VI від «17» жовтня 2024 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «25» листопада 2024 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, статистичні дані.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення): узагальнити

теоретичні підходи до визначення сутності фінансової стійкості банку та визначити сучасні фактори впливу; визначити методiku визначення та методи прогнозування фінансової стійкості вітчизняних банків; провести комплексний аналіз фінансового стану банківської системи та ключових показників фінансової стабільності АТ КБ «ПриватБанк»; обґрунтування стратегій управління фінансовою стійкістю банків у сучасних умовах цифровізації та регуляторних змін, зокрема на прикладі АТ КБ "ПриватБанк".

Дата видачі завдання: «21» жовтня 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи:

Завдання прийнято до виконання

«21» жовтня 2024 р. _____ Дмитро Мірошниченко

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

Управління фінансовою стійкістю банку

Мірошниченка Дмитра Ігоровича

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 41 сторінці, з яких список використаних джерел із _ найменувань. Робота містить 8 таблиць, 8 рисунків.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Необхідність управління фінансовою стійкістю банку зростає в умовах активної цифрової трансформації та впровадження нових технологій, таких як мобільний банкінг, автоматизація процесів і фінтех-рішення. Особливе значення набуває адаптація банків до нових регуляторних стандартів, зокрема Базельських угод IV, що передбачають підвищення прозорості, якості капіталу та ефективності управління ризиками.

Увага також приділяється впливу військового стану, що вимагає від банків швидкої адаптації до нових умов, а також забезпечення фінансової стійкості через підтримку ліквідності, капіталізації та кредитоспроможності. Актуальним є дослідження того, як ці умови впливають на управлінські підходи в контексті збереження фінансової стабільності банківських установ.

Мета кваліфікаційної роботи. Метою роботи є розробка рекомендацій щодо посилення фінансової стійкості банків через аналіз і впровадження сучасних методів управління, зокрема з урахуванням впливу цифровізації та регуляторних стандартів.

Методи дослідження. У роботі використовуються методи наукової абстракції, порівняльного аналізу, логіко-історичного узагальнення, статистичного та табличного аналізу.

Основний результат роботи. Основним результатом цієї роботи стало обґрунтування стратегій управління фінансовою стійкістю банків у сучасних умовах цифровізації та регуляторних змін, зокрема на прикладі АТ КБ

"ПриватБанк". Дослідження показало, що впровадження інноваційних технологій, таких як автоматизація процесів і цифрові сервіси, у поєднанні з адаптацією до вимог Базельських угод сприяє підвищенню фінансової стійкості банку, оптимізації управлінських процесів та забезпеченню відповідності міжнародним стандартам.

Рекомендації (за наявності) щодо використання та / або результати впровадження розробок або досліджень (отримані патенти, прийняті заявки на патент, публікації в наукових виданнях, акти про впровадження тощо)

Ключові слова: банк, банківська система, фінансова стійкість банку, методи оцінки, аналіз фінансового стану банку.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ	5
1.1 Економічна сутність фінансової стійкості банків та чинники, що на впливають на них.....	5
1.2 Методика визначення фінансової стійкості вітчизняних банків.....	8
1.3. Методи прогнозування фінансової стійкості банків.....	11
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	17
2.1 Огляд сучасного стану фінансової стабільності банківської системи України.....	17
2.2 Аналіз ключових показників фінансової стабільності АТ КБ «ПриватБанк»	25
3 ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ.....	44
3.1. Шляхи забезпечення фінансової міцності та покращення показників фінансового стану банку	44
3.2. Шляхи удосконалення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»	46
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Стрімке ускладнення економічних умов, викликане глобалізацією, діджиталізацією фінансового сектору та зростанням регуляторного тиску, ставить перед банками нові завдання з підтримання фінансової стійкості. У сучасних умовах фінансова стійкість банку стає не лише індикатором його адаптивності до внутрішніх і зовнішніх викликів, а й ключовою характеристикою здатності забезпечувати стабільність фінансової системи в цілому.

Актуальність теми дослідження. Необхідність управління фінансовою стійкістю банку зростає в умовах активної цифрової трансформації та впровадження нових технологій, таких як мобільний банкінг, автоматизація процесів і фінтех-рішення. Особливе значення набуває адаптація банків до нових регуляторних стандартів, зокрема Базельських угод IV, що передбачають підвищення прозорості, якості капіталу та ефективності управління ризиками.

Увага також приділяється впливу військового стану, що вимагає від банків швидкої адаптації до нових умов, а також забезпечення фінансової стійкості через підтримку ліквідності, капіталізації та кредитоспроможності. Актуальним є дослідження того, як ці умови впливають на управлінські підходи в контексті збереження фінансової стабільності банківських установ.

Вибір теми дослідження. Вибір теми обумовлений необхідністю глибокого аналізу сучасних методів управління фінансовою стійкістю банків в умовах цифровізації та регуляторних змін. Для більш предметного аналізу обрано АТ КБ «ПриватБанк» як одну з найбільших фінансових установ України, яка активно впроваджує цифрові інновації та адаптується до глобальних регуляторних стандартів.

Об'єкт дослідження – виступає сукупність економічних відносин, які виникають у процесі управління фінансовою стійкістю банківської установи, зокрема в умовах впливу цифрових технологій і регуляторних змін.

Предмет дослідження – процеси управління фінансовою стійкістю банку, які включають забезпечення відповідності регуляторним вимогам, управління ліквідністю, капіталізацією та ризиками в умовах цифровізації.

Мета дослідження – розробити рекомендації щодо посилення фінансової стійкості банків через аналіз і впровадження сучасних методів управління. Завдання дослідження, поставлені для досягнення мети:

- узагальнити теоретичні основи управління фінансовою стійкістю банків;
- визначити основні фактори впливу на фінансову стійкість вітчизняних банків;
- визначити сучасні методології аналізу та прогнозування фінансової стійкості банків;
- дослідити практичні аспекти адаптації АТ КБ «ПриватБанк» до нових стандартів;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення методів управління фінансовою стійкістю банків.

Методи дослідження. У роботі використовуються методи наукової абстракції, систематизація, бібліометричний аналіз (для узагальнення підходів до трактування понять та дослідження наукових джерел), порівняльного аналізу, логіко-історичного узагальнення, статистичного та табличного аналізу.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою є фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк», нормативно-правові документи Національного банку України, міжнародні стандарти та актуальні наукові праці, присвячені питанням фінансової стійкості банків.

Робота складається з трьох розділів. Перший розділ присвячено аналізу теоретичних основ управління фінансовою стійкістю. У другому розділі викладено результати аналізу практичних аспектів управління фінансовою стійкістю на прикладі АТ КБ «ПриватБанк». Третій розділ містить рекомендації щодо вдосконалення підходів до управління фінансовою стійкістю банківських установ в умовах цифровізації та регуляторних змін.

I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВ

1.1 Економічна сутність фінансової стійкості банків та чинники, що впливають на них

Фінансова стійкість банків є основним критерієм, що характеризує його спроможність захиститися та вірно зреагувати на зміни у мікро – та макросередовищах з метою забезпечення безперебійної роботи у короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Сучасна економічна теорія визначає менеджмент фінансової стійкості як сполучення внутрішніх чинників банку (капітал та його структура, рівень якості активів, їх прибутковість тощо) та зовнішніх чинників, як то поточна економічна ситуація на національному та світовому рівні, регуляторні стандарти та рівень конкуренції.

Пропонується більш детально ознайомитися з сучасними теоретичними підходами до визначення поняття «фінансова стійкість» та основи її менеджменту.

Ендрю Голдейн, колишній головний економіст Банку Англії, дотримується opinii, що визначним чинником стабільності банку є ефективність менеджменту як кредитним, так і операційним ризиком у поєднанні з прозорим регулюванням, що бере до уваги не тільки наявні, а й потенційні ризики. [1]

В розрізі своєї роботи "Rethinking the Financial Network" Голдейн акцентує увагу на терміновій потребі формування «антикрихких» систем. Основна ідея полягає у тому, щоб банки фокусувалися не тільки на адаптації до криз, а й нарощували системні зв'язки з іншими банками, тим самим підвищивши власний рівень стійкості. Саме на ідеї єднання усіх банків системи і полягає ідея Голдейна у успішному проходженні будь яких криз.

Крім того, він підкреслює важливість стрес-тестування як методу оцінки фінансових ризиків. Стрес-тестування допомагають регуляторам розробляти правила для зменшення системних ризиків і визначають вразливі елементи діяльності банків.

Цей метод підтверджує важливість аналізу внутрішніх ризиків банків разом із зовнішніми макроекономічними факторами.

Global Financial Stability Report [2] стверджує, що здатність банків адаптуватися до змін в економіці, зокрема до викликів, пов'язаних із макроекономічними проблемами, такими як інфляція, коливання валютних курсів і геополітичні ризики, визначає фінансову стабільність банків. У звіті підкреслюється важливість створення капітальних буферів, які можуть використовуватися як амортизатори під час економічних спадів. Ця система буферів допомагає банкам уникнути дефолту та забезпечує стабільність у кризових ситуаціях.

Звіт особливо підкреслює роль процентних ставок у підтримці банківської стійкості. Наприклад, підвищення ставок може принести банкам більше грошей від кредитування, але це також може зробити боржників більш неплатоспроможними, що вимагає ефективного управління кредитними ризиками.

Необхідність покращення управління ліквідністю також є важливою, особливо в умовах швидких змін ринкових умов, таких як кризи ліквідності.

Звіт також підкреслює, наскільки важливим є регуляторне середовище, оскільки воно підвищує прозорість і зміцнює системний нагляд. Банки стають більш конкурентоспроможними та більш стійкими до зовнішніх змін.

Ліквідність є життєво важливою для стабільності банківських систем, згідно з дослідженням Гари Афонсу та Хьон-сон Сіна. Це особливо стосується великих міжбанківських платіжних систем. [3]

Автори роботи «Системний ризик і ліквідність у системах платежів» використовують моделі рівноваги для оцінки впливу поведінки банків на загальну стійкість системи, досліджуючи зв'язок між ризиками ліквідності та системними ризиками. Їхні висновки вказують на те, що банки, які намагаються зберегти ліквідність у кризових умовах, можуть спричинити додатковий попит на внутрішньоденні кредити, що може призвести до зривів у платіжній системі.

Автори зокрема зазначають, що вразливість одного банку до нестачі ліквідності може призвести до системних наслідків, оскільки інші банки можуть уникати взаємодії з такими установами, збільшуючи ризики для всієї системи.

Дослідження також показує, наскільки важливі централізовані механізми забезпечення ліквідності, такі як внутрішньоденні кредити центральних банків, для підтримки стабільності під час кризи.

Огляд Європейського центрального банку «Financial Stability Review (2023)» наголошує на тому, наскільки важлива якість активів для забезпечення фінансової стійкості банків, коли мова йде про внутрішні фактори. [4] Проблемні кредити, які складають значну частину активів, підвищують ризики та знижують ліквідність, що підкреслює важливість ефективного управління кредитними портфелями. У звіті сказано, що впровадження нових стандартів управління кредитами, таких як більш жорсткі вимоги до оцінки ризиків і зниження частки необґрунтованих позик, є важливим кроком для зміцнення банківської системи.

Особлива увага приділяється залежності банків від ринкових умов, особливо процентних ставок, які значно впливають на платоспроможність позичальників і прибутковість активів. Зростання ставок підвищило рівень дефолтів у комерційних і житлових кредитах, що підвищує ризик втрат.

Для зменшення цих небезпек рекомендується впровадити програми раннього попередження щодо кредитів, які можуть бути проблемними, а також посилити нагляд за кредитною діяльністю банків.

Ці статті підкреслюють, що фінансова стійкість є явищем, яке складається з багатьох факторів і потребує комплексного управління ризиками, створення достатніх капітальних буферів і впровадження нових регуляторних стандартів. Банки можуть запобігати системним кризам завдяки ефективному управлінню ризиками.

Наприклад, Ендрю Голдейн наголошує на тому, що використання моделей стрес-тестування разом із прозорим регулюванням може зменшити залежність банківської системи від надзвичайних подій, таких як економічні кризи та геополітична нестабільність [1].

Крім того, дослідження Міжнародного валютного фонду показало, наскільки важливо пристосувати капітальні буфери до нових обставин, особливо коли йдеться про макроекономічні показники, такі як процентні ставки та інфляція. [2]

Банки можуть підтримувати ліквідність і знижувати ризик дефолту за допомогою цих буферів. Здатність банків забезпечувати фінансову стійкість навіть у нестабільних ринкових умовах визначається якістю активів і ефективним управлінням кредитними портфелями, як показано в аналізі звіту ECB Financial Stability Review. [4]

Крім того, впровадження регулювальних стандартів, таких як Базель III та IV, має вирішальне значення. Ці стандарти закладають основу для підвищення прозорості банківської діяльності та зниження системних ризиків. Наприклад, Базель IV запровадив нові стандарти управління ліквідністю, які зменшують ймовірність криз ліквідності та забезпечують банкам стійкість навіть під час нестабільності фінансових ринків. [5, 6]

Таким чином, для збереження фінансової стабільності банків необхідно впроваджувати інноваційні методи управління активами та ризиками, підвищувати капіталізацію та дотримуватися світових стандартів, щоб створити стійку та адаптивну банківську систему.

1.2 Методика визначення фінансової стійкості комерційних банків

Багатофакторний аналіз є основою методу оцінки фінансової стійкості комерційних банків. Цей аналіз дозволяє оцінити стан банківських установ за такими критеріями, як капіталізація, ліквідність, якість активів, ефективність управління та прибутковість. Сучасна література про оцінку фінансової стійкості пропонує поєднання як кількісних, так і якісних якостей, враховуючи регіональні та міжнародні стандарти.

В розрізі цього підрозділу пропонується ознайомитися з найбільш поширеними методами оцінки фінансової стабільності банку.

Розпочнемо з моделі CAMELS.

Модель CAMELS, яка охоплює якість активів, управління, прибутковість, ліквідність, капітальну адекватність і чутливість до ринкових ризиків, продовжує

бути поширеним методом оцінки банківської стійкості. Ця програма аналізу не тільки дозволяє виявити проблеми в банківській діяльності, але й пропонує ідеї, як їх вирішити. Гнучкість моделі, як зазначає Нгуєн Тхі Хонг Ван [9], дозволяє адаптувати її до конкретних обставин кожного банку, враховуючи регуляторні вимоги, регіональні особливості економіки та конкуренцію.

Автори підкреслюють, що, крім основних елементів, таких як капіталізація та ліквідність, аналіз якості управління має вирішальне значення для визначення стратегічної стійкості банку до ринкових змін. Зважаючи на корпоративне управління, прозорість прийняття рішень і впровадження інноваційних рішень у фінансову діяльність банку, ефективність управління можна визначити.

Крім того, дослідження звертає увагу на чутливість до ринкових ризиків як важливого елементу, який дозволяє банкам передбачати можливі кризи, пов'язані з змінами процентних ставок, валютними коливаннями та іншими макроекономічними факторами.

Цифровізація банківських послуг, а також інтеграція до міжнародних стандартів, особливо вимог Базельських угод, можна вирішити за допомогою використання CAMELS як основної моделі.

Z-індекс, який став одним із найпоширеніших інструментів фінансового аналізу у світі, був створений Едвардом Альтманом [10] і призначений для оцінки ризику банкрутства. Цей метод використовує такі фінансові коефіцієнти, як рентабельність активів (ROA), співвідношення власного капіталу до активів, волатильність доходів, оборотність активів та інші. Це дозволяє оцінити загальний рівень фінансової стійкості підприємств, особливо банківських установ.

Z-індекс особливо добре підходить для виявлення перших ознак фінансової нестабільності, оскільки він дозволяє прогнозувати банкрутство та визначати способи його запобігання. Згідно з дослідженням Альтмана, ця стратегія є адаптивною до банківської діяльності, оскільки вона дозволяє включати додаткові параметри, такі як рівень ліквідності або певні ризики, пов'язані з кредитним портфелем банку.

Зараз проводяться дослідження, які підтверджують, що Z-індекс універсальний у різних економічних умовах.

Наприклад, Лаура Кьярамонте [12] каже, що оптимізація моделі для оцінки фінансової стійкості банків після кризи підвищує точність прогнозування. Це передбачає врахування макроекономічних змінних, таких як процентні ставки, інфляція та обмінні курси, які мають значний вплив на банківський сектор.

Крім того, Альтман підкреслює, наскільки важливо включити Z-індекс у сучасні цифрові інструменти аналізу даних, оскільки це дозволяє автоматизувати розрахунки та зменшити вплив людського фактора. Це робить метод ще більш актуальним для банківських установ, які прагнуть покращити свою здатність моніторити фінанси.

Дослідження Віллема Брауера [12] підкреслює, наскільки важливо об'єднати макро- та мікроекономічні фактори для оцінки стійкості банків. Це дослідження підкреслює, що комплексний підхід дозволяє глибше вивчити зв'язки між внутрішніми характеристиками банків і зовнішніми умовами.

Методики мультикритеріального аналізу (MCDA) враховують такі речі, як ринкова конкуренція, політика центрального банку, вимоги регуляторів і особливості операцій кожного банку.

Брауер та колеги підкреслюють, що MCDA дозволяє уникнути обмежень традиційних підходів, таких як лінійні моделі, які часто ігнорують складність банківських процесів.

У своїй роботі автори зосереджуються на тому, що застосування таких методів підвищує точність прогнозування фінансової стійкості банків і сприяє кращому розумінню ризиків, зокрема в контексті економічних шоків і глобалізації.

Методики оцінки фінансової стійкості комерційних банків є багатоаспектними й включають різні моделі, що дозволяють враховувати як макроекономічні умови, так і внутрішні характеристики банківської діяльності. Інтеграція цифрових інструментів і автоматизованого моніторингу значно підвищує ефективність аналізу, мінімізуючи вплив людського фактора та забезпечуючи своєчасне виявлення ризиків.

Використання сучасних технологій, таких як алгоритми машинного навчання та штучний інтелект, сприяє не лише автоматизації процесів оцінки, але й покращенню точності прогнозів.

Зокрема, дослідження IMF [2] демонструє, що застосування аналітичних платформ дозволяє банкам оперативніше ідентифікувати слабкі місця, такі як проблемні кредити, низька ліквідність або ризик втрати прибутковості, що є ключовими індикаторами фінансової стійкості.

Використання сучасних технологій, таких як алгоритми машинного навчання та штучний інтелект, сприяє не лише автоматизації процесів оцінки, але й покращенню точності прогнозів. Зокрема, дослідження IMF демонструє, що застосування аналітичних платформ дозволяє банкам оперативніше ідентифікувати слабкі місця, такі як проблемні кредити, низька ліквідність або ризик втрати прибутковості, що є ключовими індикаторами фінансової стійкості.

У відповідь на вимоги світових стандартів методи постійно змінюються. Наприклад, Віллем Брауер [12] підкреслює, що при використанні мультикритеріальних моделей важливо враховувати особливості місцевого ринку, такі як валютні ризики та циклічність економіки. З іншого боку, Едвард Альтман стверджує, що традиційні методи, такі як Z-індекс, залишаються актуальними, але вони повинні адаптуватися до сучасних проблем, особливо цифровізації.

Запровадження міжнародних стандартів, таких як вимоги Базель IV, уніфікує підходи до оцінки стійкості банків, але також збільшує вимоги до точності та прозорості аналізу.

1.3 Методи прогнозування фінансової стабільності банків

Прогнозування фінансової стабільності є критично важливим для забезпечення стійкості банків і

їхньої здатності адаптуватися до змін економічного середовища. Цей процес має вирішальне значення для забезпечення надійності банківської системи, зміцнення довіри клієнтів і інвесторів і запобігання кризам.

Сучасні методи прогнозування базуються на моделях ризик-менеджменту, багатофакторному аналізі, автоматизації процесів і новітніх технологіях. Як зазначають Джузепе Монтезі та Джовані Папіро [13], прогнозування є особливо ефективним, коли сценарний аналіз поєднується з кількісними оцінками фінансових ризиків. Це дозволяє краще зрозуміти, як фінансові показники залежать від зовнішніх і внутрішніх шоків.

Додатково, важливою складовою прогнозування є моделювання макроекономічних ризиків, таких як інфляція, коливання обмінних курсів, зміни у грошово-кредитній політиці, що можуть суттєво впливати на стійкість банків. Згідно з даними IMF [2], включення макропоказників до моделей прогнозування забезпечує точніші оцінки фінансової стійкості, особливо в умовах підвищеної волатильності глобальних ринків.

Інструменти штучного інтелекту також набувають популярності, адже вони здатні аналізувати великі масиви даних для виявлення прихованих трендів і потенційних ризиків. За даними Global Financial Stability Report [2], використання алгоритмів машинного навчання сприяє вдосконаленню управління ризиками та дозволяє оперативніше реагувати на зміни в умовах нестабільності.

Таким чином, прогнозування фінансової стабільності є багатограним процесом, що поєднує класичні методи аналізу із сучасними інноваційними підходами, забезпечуючи банкам можливість своєчасно реагувати на виклики ринку.

Перейдемо до безпосереднього аналізу пропонованих методів.

Першим методом постає стрес-тестування. Це одна з найбільш поширених стратегій оцінки фінансової стабільності, яка дозволяє імітувати вплив різних сценаріїв на основні фінансові показники банку, такі як ліквідність, капіталізація та якість активів. Цей метод особливо важливий для визначення здатності банків протистояти макроекономічним і внутрішнім шокам, особливо в кризових ситуаціях.

Згідно з дослідженням, проведеним Джузепе Монтезі та Джовані Папіро [13], стрес-тестування базується на стохастичному моделюванні. Цей метод дозволяє

використовувати сценарний аналіз для визначення ймовірності дефолту, адекватності капіталу та готовності банку до непередбачуваних ринкових змін. Наприклад, моделювання сценаріїв різкого підвищення облікових ставок дозволяє оцінити вплив на ризик кредитного портфеля та дохідність. У багатьох країнах такі тести є обов'язковими, особливо в рамках регуляторних вимог Базельських угод.

Сучасні стрес-тести використовують макроекономічні показники, такі як інфляція та обмінний курс, для оцінки системних ризиків, за словами Клаудіо Боріо [14]. Це не тільки дозволяє оцінювати окремі банки, але й дозволяє визначити вразливості для всієї фінансової системи. Наприклад, під час пандемії COVID-19 багато регуляторів використовували стрес-тести, щоб визначити загрози, пов'язані зі скороченням кредитування та зростанням частки проблемних кредитів.

Крім того, згідно з даними IMF [2], включення автоматизованих алгоритмів і штучного інтелекту в процес стрес-тестування дозволяє робити більш точні прогнози та ідентифікувати ризики на ранніх стадіях. Це важливо в банківській сфері, оскільки кіберзлочини та збої технологій можуть негативно вплинути на фінансову стабільність.

Таким чином, тестування є універсальним інструментом, який постійно розвивається за допомогою нових технологій і адаптується до нових викликів на ринку. Воно все ще є важливим компонентом оцінки ризиків і стратегічного планування, щоб підвищити стійкість банків до фінансових криз.

Наступний метод – інтегральний індикатор фінансової стабільності.

Інтегральний індикатор фінансової стабільності є важливим інструментом для комплексної оцінки банківської стійкості. Цей метод включає аналіз багатьох важливих факторів, таких як капітальна адекватність, якість активів, ліквідність, рентабельність і стабільність зобов'язань. Він також враховує фактори, не пов'язані з грошима, такі як ефективність управління компанією.

Згідно з дослідженням Федерального резервного банку Нью-Йорку [15], застосування інтегрального аналізу покращує оцінку системних ризиків і прогнозування фінансової стійкості банків у динамічних умовах. У цьому випадку зміна вагових коефіцієнтів відповідно до економічних обставин є життєво

важливою, оскільки це дозволить провести більш обґрунтовану оцінку показників стійкості.

Крім того, Гаррі Шиназі підкреслює в своїй роботі для Міжнародного валютного фонду, що інтегральні показники є особливо корисними для виявлення системних ризиків, які можуть вплинути на банківський сектор у цілому [16]. Цей підхід дозволяє поєднати мікроекономічний і макроекономічний аналіз, що робить прогнози точними та допомагає регуляторам приймати рішення.

Томмазо Падоа-Скіуппа [17] стверджує, що показники фінансової стабільності повинні включати такі речі, як впровадження цифрових технологій і відповідність міжнародним стандартам. Це особливо важливо для банків, які входять до глобального фінансового простору.

Наступний метод – інтеграція штучного інтелекту.

Одним із найбільш перспективних інструментів для прогнозування фінансової стабільності банків є інновації, засновані на штучному інтелекті (ШІ) та машинному навчанні (ML). Їх основною перевагою є здатність швидко аналізувати великі обсяги даних, виявляти приховані закономірності та робити точні прогнози щодо можливих ризиків.

Згідно з оглядом глобальної фінансової стабільності [2], ці інструменти значно покращують процес аналізу складних взаємозв'язків між фінансовими ризиками, такими як кредитні, ринкові та операційні ризики. Банки можуть використовувати нейронні мережі та алгоритми глибокого навчання для прогнозування змін у кредитоспроможності клієнтів, динаміки ризикових активів і ймовірності кризових ситуацій.

Крім того, використання штучного інтелекту гарантує гнучкість і адаптивність у динамічних ринкових умовах. Наприклад, моделі машинного навчання можуть оновлюватися в режимі реального часу, реагуючи на зміни в ринкових даних, що дозволяє банкам швидко приймати розумні рішення. Згідно з дослідженням Крістофера Бішопа [18], автоматизовані системи ризик-менеджменту, побудовані на основі машинного навчання, можуть знизити

операційні витрати та зменшити ризики, оскільки вони автоматично знаходять аномалії у фінансових потоках.

Крім того, банкам легше зрозуміти поведінку споживачів, сегментувати клієнтів за рівнем ризику та надавати персоналізовані рішення завдяки вдосконаленню аналітики клієнтських даних завдяки ШІ та машинному навчанню. Це покращує фінансову стабільність і ефективність управління капіталом.

Тим не менш, експерти, такі як Ян Гудфелоу [19], відзначають, що основними перешкодами для впровадження цих технологій є кібербезпека та моральні проблеми обробки персональних даних. Для вирішення цих проблем необхідно покращити законодавство та створити міцні системи захисту інформації.

Таким чином, моделі штучного інтелекту та машинного навчання є не лише інструментами прогнозування, а й стратегічними компонентами сучасного управління фінансовою стійкістю банків. Вони допомагають банкам адаптуватися до нових викликів і підвищувати свою конкурентоспроможність.

Методи прогнозування фінансової стабільності комерційних банків постійно вдосконалюються завдяки впровадженню нових технологій, адаптації до викликів у всьому світі та змінам у регуляторній системі. Сучасні підходи до прогнозування використовують як традиційні методи аналізу, такі як стрес-тестування, так і нові цифрові технології, такі як машинне навчання та штучний інтелект.

Одним із важливих методів є стрес-тестування, яке може імітувати вплив різних ринкових і економічних сценаріїв на фінансові показники банків. Таким чином, банки можуть швидко виявити слабкі сторони своєї роботи та розробити методи зменшення ризиків. Наприклад, багато банків запровадили регулярне стрес-тестування для перевірки своєї здатності переносити значні макроекономічні шоки після глобальної фінансової кризи 2008 року.

Ліквідність, капітальна адекватність, якість активів і прибутковість пов'язані між собою, що дозволяє мультикритеріальному аналізу проводити повну оцінку фінансової стійкості. Цей метод дозволяє банкам краще підлаштуватися до ринкових умов і відповідати регуляторним стандартам, таким як Базельські угоди IV.

Машинне навчання та штучний інтелект стали революційними інструментами для прогнозування фінансової стабільності. Їх використання дозволяє робити прогнози з високою точністю, знаходити приховані закономірності та аналізувати великі обсяги даних. Наприклад, банки можуть оцінювати ризики дефолту клієнтів, автоматично визначати потенційно проблемні кредити або прогнозувати вплив макроекономічних змін на їх фінансову стійкість.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

2.1 Огляд сучасного стану фінансової стабільності банківської системи України

Незважаючи на те, що стабільність і ефективність є життєво важливими для розвитку економіки країни, банківська система є важливою частиною фінансового ринку. У сучасному світі банки відіграють важливу роль у перерозподілі фінансових ресурсів між різними компаніями, галузями та секторами економіки, щоб зробити їх більш конкурентоспроможними.

Банківські установи надають понад 90% усіх фінансових послуг, що є основою економічної системи країни та головним джерелом формування капіталу. У той же час під час воєнного стану банківська система зазнала значних втрат, що створило нові перешкоди для її стійкості.

Необхідно постійно спостерігати за цими проблемами, створювати антикризові плани та визначати перспективи. Саме це визначає, наскільки важлива обрана тема дослідження.

Зокрема банківська система бере участь у виконанні основних завдань фінансової системи, таких як:

- забезпечення швидкого руху грошей у країні та за кордоном;
- розробка та впровадження стратегій управління ризиками;
- акумуляування фінансових ресурсів і розподіл їх між різними секторами економіки країни;
- підтримка ефективної роботи платіжних систем.

З початку війни у лютому 2022 року банківська система України працює в умовах більшої невизначеності та напруження. Незважаючи на труднощі, банки продовжують виконувати свої обов'язки, дотримуватися нормативних вимог і виконувати свої обов'язки.

У своїй діяльності відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» Національний банк України докладає значних зусиль, щоб гарантувати стабільність банківської системи в країні. Для цього було прийнято кілька законів,

наприклад постанови Національного банку України «Про особливості підтримання ліквідності банків в умовах воєнного стану» та «Про банківську систему в умовах воєнного стану». Такі дії спрямовані на підтримку стабільності фінансового сектора та забезпечення ефективного регулювання національної економіки під час війни.

Нестача робочої сили була однією з найбільших проблем. У результаті військових дій і ризику ракетних обстрілів багато працівників банку звільнилися, а деякі відділення були змушені закритися. Це суттєво вплинуло на здатність банків працювати, особливо в районах, де існує висока ймовірність небезпеки.

Ще одним викликом для банківської системи стали відкладені платежі. На початку війни були проблеми з фінансуванням, що вплинуло на виплати зарплат, гуманітарну допомогу та фінансування оборони. Основною причиною була нестача персоналу в банківських відділеннях у районах, які були окуповані або постраждали від боїв.

Крім того, кредитні втрати накладають значний фінансовий тиск на банки. Через оголошення форс-мажорних обставин кредитування майже зупинилося, а велика кількість раніше виданих позик стала безповоротними. З цієї причини стабільність банківської системи погіршується, що викликає пошук нових методів реструктуризації боргів.

Ще одним фактором, який ускладнює доступ громадян до фінансових ресурсів, є арешт банківських рахунків. Особливо для внутрішньо переміщених осіб блокування карток боржників обмежує їхній доступ до грошей. Незважаючи на те, що часткове вирішення проблеми шляхом розблокування рахунків із заборгованістю до 100 тисяч гривень є позитивним кроком, необхідні додаткові вдосконалення.

Кібератаки на банки все ще є серйозною проблемою. З початку війни було зареєстровано майже 4 тисячі кіберінцидентів, що ускладнює операції та підвищує ймовірність втрат даних. Незважаючи на те, що кількість атак знизилася, банки повинні посилювати свою кіберзахист, щоб протистояти новим викликам.

Крім того, є занепокоєння щодо надлишку коштів у касах компаній. Інкасація коштів у зоні бойових дій або на окупованих територіях часто неможлива, що створює ризики для фінансової безпеки. Навіть у складних ситуаціях необхідно розширити використання безготівкових платежів.

Комплексні дії необхідні для відновлення банківської системи. Зменшення кадрового дефіциту стане можливим завдяки підтримці персоналу через дистанційну роботу та навчання. Інвестування в цифрові платформи покращить ефективність бізнесу та зменшить проблему завислих платежів. Фінансова стабільність буде посилена шляхом реструктуризації кредитів і пом'якшення умов для боржників. Інвестиції в кібербезпеку та безготівкові рішення забезпечать безперервність фінансових операцій.

Таким чином, необхідно, щоб банки та держава активно брали участь у вирішенні цих проблем. Навіть зараз, коли ситуація складна, лише спільні зусилля можуть гарантувати стабільність і подальший розвиток банківської системи України.

Під час війни основним завданням банківської системи є збереження стабільності та довіри клієнтів. НБУ контролює відтік іноземної валюти та обмежує операції з готівкою. Три основні принципи лежать в основі антикризових заходів: захист клієнтів, забезпечуючи доступ до коштів і безперебійні перекази; підтримка ліквідності банків, щоб запобігти неплатоспроможності; і прозорість звітності, необхідна для ефективного регулювання. Ці дії спрямовані на те, щоб банківська система залишалася стабільною навіть під час війни.

Одним із основних елементів ринкової економіки є банківська система. Банки складають значну частину кредитних ресурсів країни, що робить їх важливою частиною економічної системи. Крім того, банки забезпечують грошовий потенціал для стабільності економічної системи та відіграють важливу роль у фінансово-кредитному обслуговуванні економіки.

Основним критерієм, який визначає прибутковість банку, є його дохідність. Дохідність банківської системи полягає в тому, щоб отримувати гроші від різних активів на балансі, таких як позики, інвестиції, фінансові послуги тощо. Чистий

процентний дохід, непроцентний дохід (від комісій за послуги, управління актами та консультаційних послуг) і чистий прибуток (збиток) є основними компонентами дохідності банківського сектору.

Починаючи з свого заснування, банківська система України пережила багато труднощів. У результаті пандемії COVID-19 у 2019 році та повномасштабного вторгнення в Україну банківська система країни зазнала значного впливу, зокрема на рентабельність і дохідність комерційних банків. Як наслідок, кількість діючих банків в Україні також змінилася (рис. 2.1).

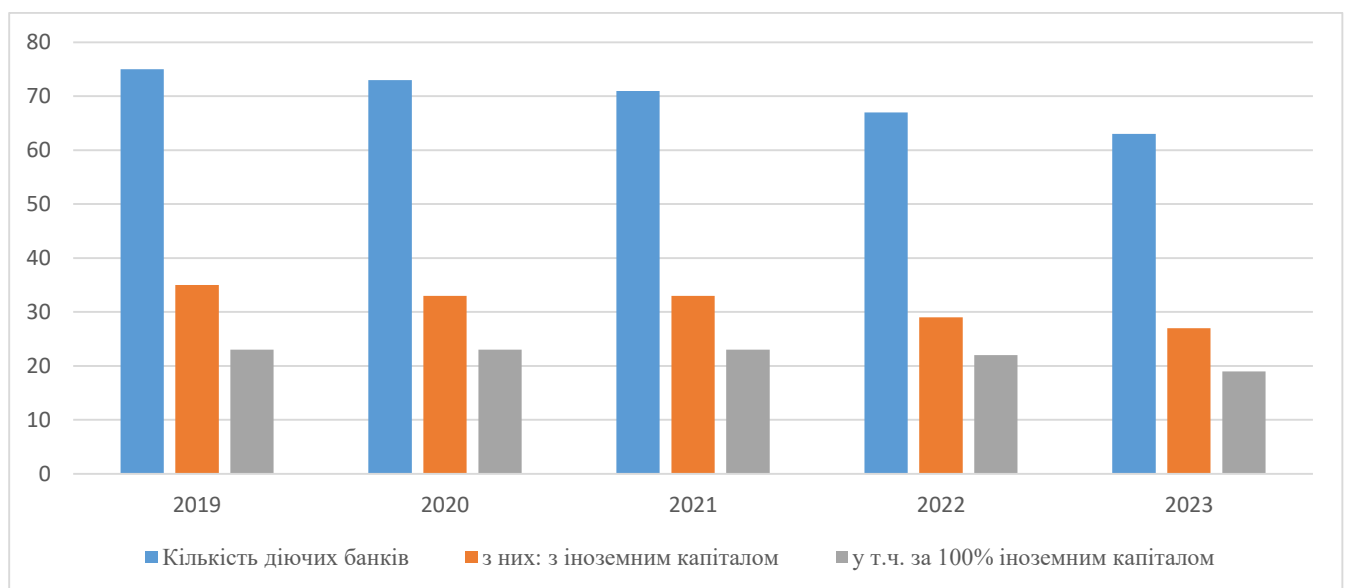

Рисунок 2.1 – Кількість діючих банків в Україні протягом 2019–2023 рр.[21]

У 2019–2023 роках число банків в Україні поступово зменшилося. У 2019 році було 75 банків, але в середньому на 3 банки менше. Зменшилася кількість банків з іноземним капіталом і 100% іноземним капіталом, хоча вони становили 33 та 23 банки відповідно протягом 2020–2021 років.

Підтримка відповідного рівня рентабельності є необхідною для банківських установ, щоб гарантувати дохідність і фінансовий стан. Таким чином, на рис. 2.2 показано значення рентабельності активів і капіталу банків України протягом 2019–2023 років.

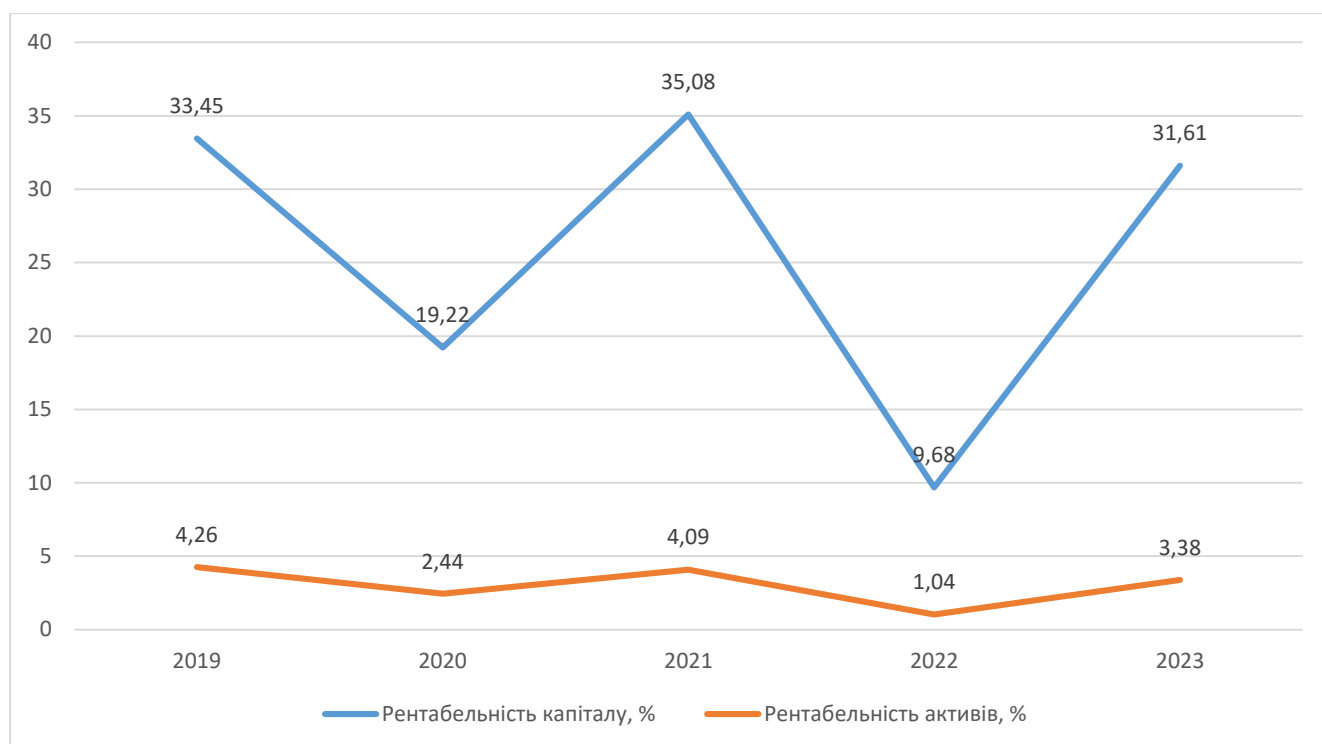

Рисунок 2.2 – Рентабельність активів та капіталу банків України [21].

У 2019 році рентабельність активів банків зросла до 4,26%. Протягом аналізованого періоду найнижчі показники спостерігалися в 2020 і 2022 роках, коли економічний розвиток країни зупинився через пандемію коронавірусу та повномасштабне вторгнення, становивши відповідно 2,44% і 1,04%. Динаміка рентабельності активів і капіталу схожа. Бачимо, що комерційні банки змогли швидко адаптуватися, незважаючи на кризові економічні періоди 2020 та 2022 років. У 2021 та 2023 роках рентабельність капіталу становила 35,08% і 31,61% відповідно.

Основним показником для аналізу дохідності банківського сектору є чистий прибуток, або збиток, банку, який є загальним прибутком банку після оподаткування та врахування всіх витрат. Таким чином, ми розглянемо динаміку чистого прибутку, або збитку, банківського сектору України протягом 2019–2023 років (рис. 2.3).

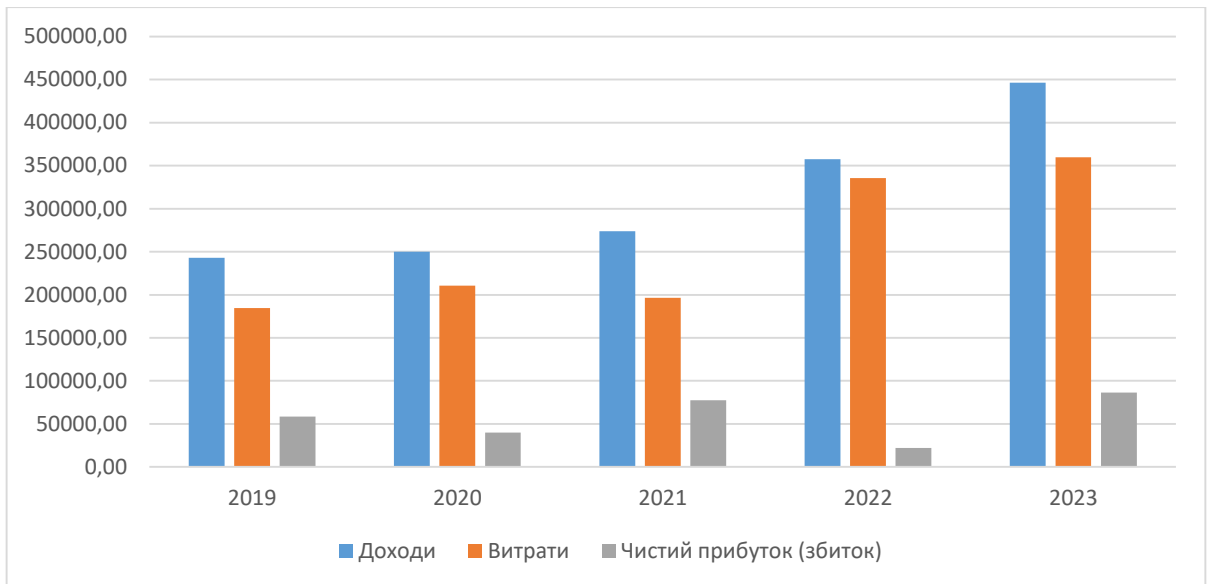

Рисунок 2.3 – Динаміка чистого прибутку (збитку) банків за період 2019–2023 рр., млн. грн. [21]

Варто зазначити, що зміна чистого прибутку банківської системи була різною протягом аналізованого періоду. Зростання чистого прибутку банків у 2021 році майже удвічі порівняно з 2020 роком, якщо взяти до уваги період розширення епідемії COVID-19. Загалом це зростання стало результатом того, що банки швидко реагували на нові проблеми та ефективно управління своїми фінансовими ресурсами.

Банківська система країни пережила складний рік 2022 року, але завдяки розробленим планам дій вони закінчили його з позитивними прибутками. Тим не менш, чистий прибуток банків у 2022 році знизився до 21 921 млн. грн. через скорочення кредитного портфелю, низький «апетит» до ризику та значні відрахування в резерви.

У 2023 році платоспроможні банки отримають 86,5 млрд. грн. чистого прибутку, незважаючи на минулорічні проблеми. До повномасштабного вторгнення показник був майже вчетверо вище за результати 2022 року та на 12 відсотків вище за результати 2021 року. Згідно з даними Національного банку України, основним фактором цієї зміни прибутковості порівняно з попереднім роком було збільшення кредитного портфелю банків і значно менші відрахування в резерви під збитки від активних

операцій, які за рік скоротилися на 86%. Розглянемо, як зросли доходи банківського сектору України з 2019 по 2023 рік.

Таблиця 2.1 - Динаміка доходів банків протягом 2019 – 2023 рр., млн. грн [21]

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Загальні доходи	243102,00	250171,00	273863,00	357549,00	446253,00
Процентні доходи	152954,00	147743,00	168746,00	217053,00	304502,00
Комісійні доходи	62225,00	70640,00	93162,00	85622,00	97088,00
Доходи від переоцінки	16225,00	21507,00	-77,00	43482,00	30263,00
Інші операційні доходи	8147,00	6813,00	7488,00	8126,00	9900,00
Інші доходи	2809,00	2705,00	3175,00	2413,00	2444,00
Повернення списаних активів	909,00	763,00	1370,00	853,00	2056,00

Протягом цього періоду загальні доходи банківського сектору зросли на 83,6% порівняно з 2019 роком. За цей час процентні та комісійні доходи банків також зросли. У 2022 році комісійні доходи зменшаться на 7 540 млрд. грн. порівняно з минулим роком.

В перші місяці повномасштабного вторгнення попит на банківські послуги знизився через зменшення комісійних доходів. Це призвело до тимчасового скорочення та скасування банками тарифів на деякі життєво важливі послуги для населення та бізнесу. Це призвело до цього річного скорочення. Однак до кінця третього кварталу комісійні доходи зросли. Прибуток від переоцінки державних цінних паперів і прибуток від валютних операцій також зріс у 2022 році.

Основними джерелами прибутку банків є процентні та комісійні доходи. Таким чином, процентні доходи займають найбільшу частку у структурі доходів банків, як показано на малюнку 4. У 2023 році ця частка становила 68,2%. Комісійні доходи становили в середньому 26,7% усіх доходів банківського сектору протягом цього періоду. Інші операційні доходи, інші доходи та повернення списаних активів становили найменшу частину структури доходів. У світлі поточної ситуації в економіці країни необхідно вжити відповідних заходів, щоб гарантувати високу дохідність банків і фінансову стійкість банківської системи.

Сьогодні банківський сектор України стикається з багатьма ризиками, включаючи економічний спад країни, інфляцію, коливання національного курсу та відтік капіталу з країни.

Отже, національний банк України повинен створити найкращі умови, щоб банки могли виконувати свої функції та забезпечувати обслуговування населення в умовах війни, зменшуючи негативний вплив військової агресії на банківську систему.

Банки повинні використовувати різні методи та заходи для збереження доходності під час воєнного стану. Деякі з варіантів включають:

- Диверсифікація портфелю активів: розподіл активів між різними типами кредитів і галузями дозволяє зменшити концентрацію ризику.
- Збільшення резервних коштів: створення додаткових резервів для покриття втрат, які можуть виникнути через зростання кредитного ризику під час воєнного конфлікту.
- Зменшення кредитування ризикованих секторів: обмеження кредитування компаніям чи секторам, які найбільше піддаються впливу воєнного конфлікту.
- Жорсткіші вимоги до кредитування зменшують ризик неплатоспроможності шляхом покращення перевірок клієнтів і вдосконалення кредитної політики.
- Збільшення рекламних і маркетингових зусиль: активна реклама та маркетинг залучає нових клієнтів і зберігає існуючих.

- Залучення додаткового фінансування: шляхом приваблення додаткового капіталу через інвестиційні проекти або шляхом емісії облігацій.
 - Розробка фінансових інновацій: розробка нових товарів і послуг, щоб задовольнити потреби клієнтів під час воєнного конфлікту.
- Таким чином, можна дійти кількох висновків з аналізу дохідності банківського сектору України.

По-перше, банківський сектор продемонстрував здатність адаптуватися до важкої економічної та фінансової ситуації в країні. Зокрема, банківські прибутки зросли завдяки кращому управлінню фінансовими ресурсами, покращенню кредитування населення та розвитку реального сектору економіки.

З іншого боку, загальний спад економічного розвитку в Україні є одним із ризиків, які все ще існують для банківського сектору. Незважаючи на певні труднощі, банківський сектор продовжує відігравати важливу роль у фінансовій системі країни та залишається досить прибутковим. Незважаючи на це, для продовження розвитку необхідно звернути увагу на проблемні питання та запровадити ефективні методи управління ризиками.

2.2 Аналіз ключових показників фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Об'єктом дослідження є акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк», який є одним із провідних гравців у банківському секторі України, який пропонує широкий спектр фінансових послуг, а також є новатором у банківській галузі в країні.

На основі установчого договору, підписаного 7 лютого 1992 року, АТ КБ «ПриватБанк» було засновано. Банк отримав реєстраційний номер 92 від Національного банку України 19 березня 1992 року [20]. 18 грудня 2016 року уряд України прийняв рішення про націоналізацію «ПриватБанку», оскільки він має вирішальне значення для стабільності банківської

системи України та для запобігання можливим кризам. Станом на сьогодні держава володіє всіма правами корпоративного управління досліджуваного комерційного банку.

Кабінет Міністрів України, який є вищим органом управління державного банку, відповідає за виконання цих прав.

Організаційна структура «ПриватБанку» побудована як впорядкована система підрозділів із чітким розподілом доходів (бізнес) і витрат (підтримка) відповідно до того, як вони впливають на фінансовий результат банку.

У порівнянні з банківськими установами в Україні та Східній Європі ця організаційна структура (рис. 2.4) є однією з найпрогресивніших. Він має комбінований характер, поєднуючи елементи різних типів управлінських структур, які використовуються в усьому світі.

Рисунок 2.4 - Організаційна структура комерційного банку АТ КБ «Приватбанк»

Згідно з організаційною структурою АТ КБ «ПриватБанк», варто підкреслити, що банк керується трьома основними органами: Загальними зборами

акціонерів, Наглядовою радою та Правлінням. Ревізійна комісія та внутрішній аудит відповідають за контроль.

Загальні збори акціонерів є найвищим органом, який контролює банк. Незважаючи на форму та кількість акцій, вони надають кожному акціонеру можливість взяти участь.

Затвердження положень, які визначають основні напрямки діяльності банку, а також формування його організаційної структури на рівні управлінь, є обов'язком наглядової ради. Крім того, вона може контролювати роботу Правління, вирішувати стратегічні проблеми та гарантувати, що банк дотримується Статуту та правил.

Ревізійна комісія відповідає за нагляд за фінансово-господарською діяльністю банку, перевірку дотримання Національним банком України економічних стандартів і аналіз звітів внутрішнього та зовнішнього аудиту.

Для здійснення оперативного контролю за діяльністю банку Наглядова рада створила службу внутрішнього контролю, яка тісно співпрацює з ревізійним відділом. Банк суворо дотримується вимог нормативно-правових актів Національного банку України (НБУ) і застосовує уніфіковані правила обліку, впроваджені на базі комплексної програми автоматизації та комп'ютеризації облікових процесів. Комерційний банк продовжує реалізацію стратегії, спрямованої на зміцнення бренду, підвищення своєї репутації та довіри серед клієнтів і партнерів. Досягнення цих цілей передбачає дотримання високих стандартів роботи, постійне вдосконалення якості послуг, розширення спектра банківських продуктів, оптимізацію витрат, а також підвищення ефективності мережі та роботи персоналу.

Детальні результати дослідження показників комерційної діяльності банку наведено в таблиці 2.2.

Динаміку складових активів АТ КБ «ПриватБанк» наведено на рисунку 2.5. Подані дані свідчать про те, що активи банку мають достатній рівень диверсифікації, забезпечуючи як належну ліквідність, так і прибутковість. Ліквідні буфери банку на останню звітну дату становили 39,52 %, до складу яких входять:

грошові кошти та їх еквіваленти (13,63 %), цінні папери, що рефінансуються Національним банком України (15,41 %), а також кошти в інших банках (10,48 %).

Таблиця 2.2 Основні результати комерційної діяльності комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» за період 2019-2023 рр., млн. грн

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Активи	278048,00	309723,00	382525,00	401296,00	540596,00
Зобов'язання	246584,00	255194,00	329700,00	334681,00	482807,00
Власний капітал	31464,00	54529,00	52825,00	66615,00	57789,00
Кредити та аванси клієнтам	50140,00	59544,00	55021,00	68218,00	68084,00
Грошові кошти та їх еквіваленти	27360,00	45894,00	49911,00	52835,00	96380,00
Процентні доходи банку	16752,00	19667,00	18761,00	23217,00	20442,00
Чистий прибуток	12798,00	32609,00	24561,00	35050,00	30198,00
Кількість банкоматів, од.	5640,00	6312,00	6102,00	6118,00	6072,00
Кількість POS-терминалів, од.	-74890,00	79909,00	78101,00	71172,00	69827,00
Кількість терміналів самообслуговування	4918,00	5407,00	5311,00	5017,00	4944,00
К-ть емітованих карток протягом року, шт	14352532,00	14761352,00	15101928,00	13201932,00	13320492,00

Таблиця 2.3 – Динаміка зміни основних показників діяльності АТ КБ «Приватбанк» за період 2019-2023 рр., млн. грн, абсолютне відхилення

Грошові кошти та їх еквіваленти включають готівку в касі (17 %), залишки на рахунках у НБУ (35,4 %), а також кореспондентські рахунки та депозити «овернайт» у банках країн ОЕСР (47,9 %). Ці активи є високоякісними й виконують функцію первинних буферів ліквідності.

Кошти, розміщені в інших банках, переважно складаються з депозитних сертифікатів НБУ (99,67 %). Вони були залучені за ставкою 20 % річних на суму 24,2 млрд грн і 19 % річних на суму 5 млрд грн зі строком погашення три місяці, а також за ставкою 15 % річних на суму 103,5 млрд грн зі строком погашення один день.

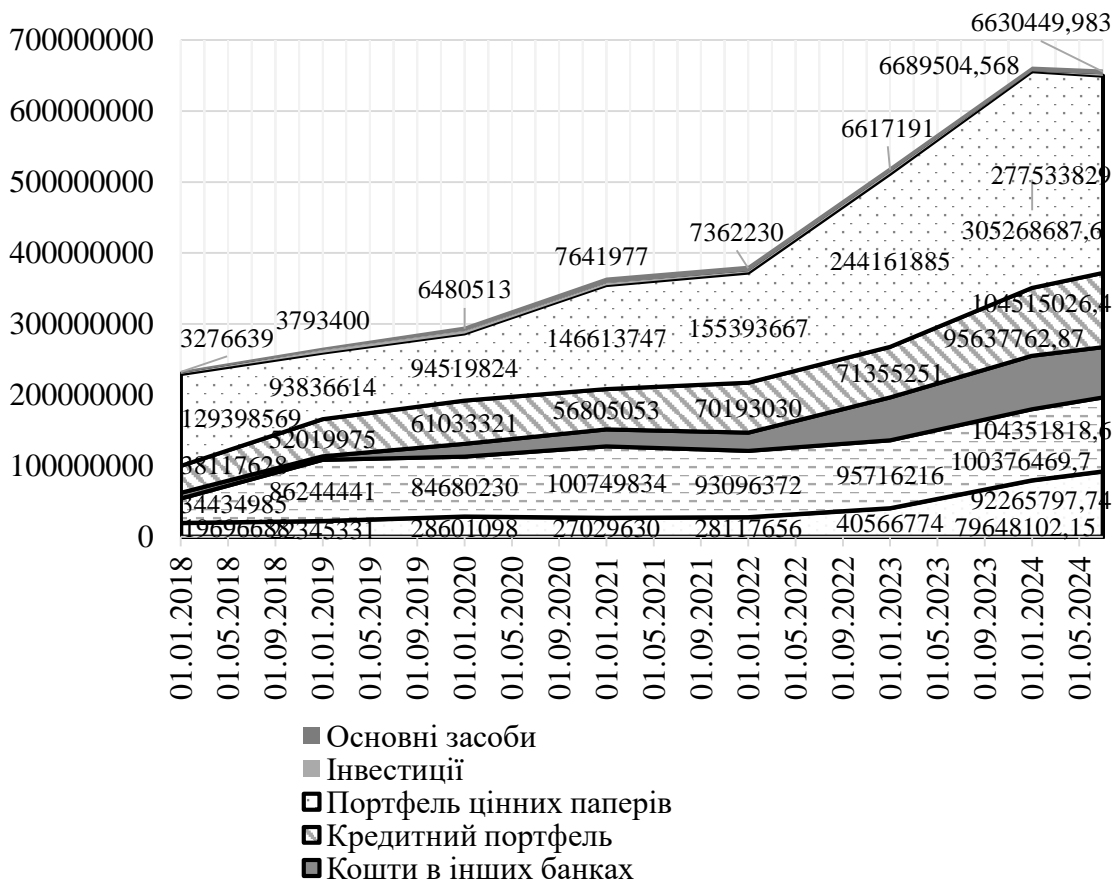

Рис. 2.5. Динаміка капіталу АТ КБ «ПриватБанк» та його ключових складових, з 01.01.2018 по 01.07.2024, млн грн

Таблиця 2.4 – Динаміка та структура активів АТ КБ «ПриватБанк» (розподіл за строками погашення) з 2018 по 2023 рр.

Активи	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %
Високоліквідні	27360	11	48894	16	49911	17	52835	14	94908	19	154158	23
Короткострокові (до 1 місяця)	27114	10	53045	18	100727	35	40527	12	116016	23	141965	21
Середньострокові (від місяця до року)	59772	23	37064	13	47038	17	93554	25	127843	25	145468	22
Довгострокові від 1 року	146027	56	150845	53	157424	55	184654	49	176286	35	221425	33

Аналіз показав такі тенденції у фінансових показниках діяльності АТ КБ «ПриватБанк»:

1. Розширення активів:

За цей період вартість активів банку зросла на 26,2548 млн грн, або 94,43%. Активи зросли на 139300 млн грн (34,71%) за останні два роки, збільшившись із 278048 млн грн у 2019 році до 540596 млн грн у 2023 році. Зростання є результатом збільшення грошових коштів і їх еквівалентів, а також активізації кредитної діяльності банку.

2: Збільшення зобов'язань і власного капіталу:

У 2019–2023 роках зобов'язання та власний капітал банку значно зросли. Збільшення зобов'язань на 236 223 млн грн є результатом особливостей банківської діяльності та зростання довіри клієнтів, які активно розміщують кошти. Збільшення власного капіталу банку на 26325 млн грн стало можливим завдяки зменшенню накопиченого дефіциту.

Ці позитивні тенденції демонструють ефективність управління банком і його здатність адаптуватися до умов ринку, забезпечуючи стабільне зростання.

У структурі активів слід відзначити наявність кредитів, виданих клієнтам комерційного банку, який має стабільний темп зростання. Зокрема, розмір виданих кредитів АТ КБ «ПриватБанк» становив 50140 млн грн у 2019 році, тоді як у звітному 2023 році він зріс до 68084 млн грн.

Збільшення обсягу кредитування свідчить про вигідні умови банку та широкий спектр програм кредитування, розроблених спеціально для задоволення потреб клієнтів. Фізичні особи можуть отримати кредити на споживчі цілі, такі як оплата частинами, миттєва розстрочка або кредити готівкою, а також для фінансування покупки житла або автомобіля.

Юридичним особам надаються кредити на закупівлю основних засобів, а аграрним підприємствам — на придбання паливно-мастильних матеріалів, посівного матеріалу та запчастин. Програма «Доступні кредити 5-7-9%», ініціатива Президента та Кабінету Міністрів щодо підтримки малого бізнесу, дуже популярна в Україні. Фізичні особи-підприємці (ФОП) або юридичні особи можуть отримати до 50 млн грн кредиту на строк від 3 до 5 років. Якщо буде створено більше робочих місць, цей план може знизити кредитну ставку до 7% або 9%. За кожного

працівника ставка знижується на 0,5%. Тим не менш, це не може перевищувати 5% річних. Цей пільговий кредит від держави може бути використаний для багатьох цілей, наприклад, купівля або ремонт будинку, модернізація або придбання основних засобів, придбання прав інтелектуальної власності, збільшення обігових коштів або рефінансування старої заборгованості.

Враховуючи політику кредитування клієнтів АТ КБ «ПриватБанк», варто зазначити, що банк активно надає кредит клієнтам:

1. Осіб, надаючи їм кредити для задоволення їхніх споживчих потреб та інших цілей.

2. Юридичні особи, включаючи підприємства агропромислового комплексу (АПК), харчові підприємства, виробники товарів народного споживання та інші сектори.

3. Малий і середній бізнес (МСП) — це ті, хто працює в таких сферах, як агропромисловість, харчова промисловість, виробництво товарів народного споживання, інфраструктурні проекти, а також надання побутових, професійних і професійних послуг.

Протягом досліджуваного періоду спостерігалось покращення фінансових результатів банку. Основним джерелом прибутку банку, процентні доходи, зростають, і чистий прибуток банку продовжує зростати. Рис. 2.5 показує візуалізацію цих тенденцій.

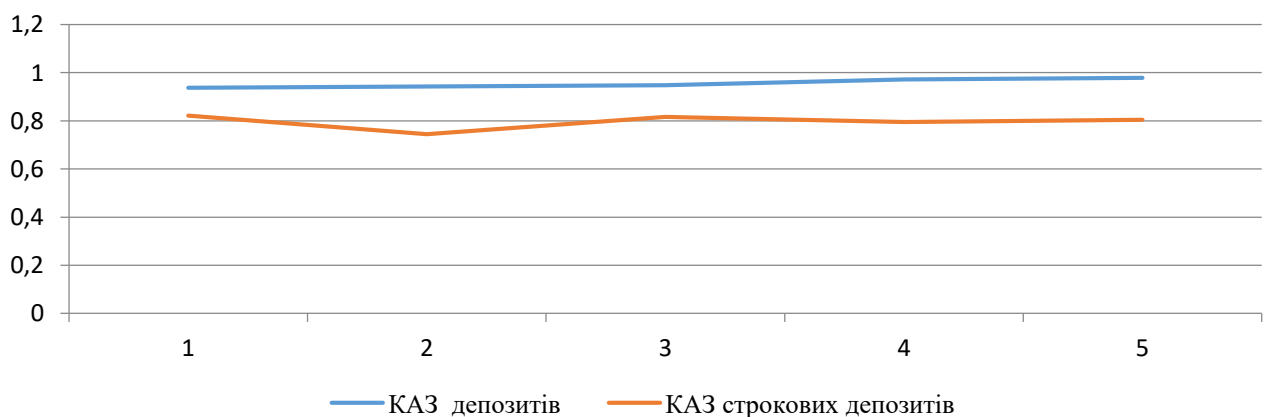

Рисунок 2.5 Динаміка обсягу реалізації послуг та чистого прибутку комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» за період 2019-2023 рр., млн.грн.

Аналіз показників, зображених на рисунку 2.5, дозволяє зробити наступні висновки:

1. Процентні доходи . Процентні доходи зросли на 3690 млн грн із 2019 по 2023 рік із 16752 млн грн до 20442 млн грн. Тим не менш, це показник знизився на 2775 млн грн за останні два роки, що свідчить про зниження динаміки в останній час.

2. Чистий прибуток. За цей період дослідження чистий прибуток банку зріс на 17400 млн грн, збільшившись із 12798 млн грн у 2019 році до 30198 млн грн у 2023 році.

Цей показник, однак, за останні два роки (2022–2023 роки), зменшився на 4852 млн грн.

Отже, можна зробити висновок, що пандемія COVID-19 і повномасштабне вторгнення негативно вплинули на бізнес банку, знизивши основні показники комерційної діяльності за останні два роки.

Дані, приведені у графічному вигляді на рисунку 2.6, демонструє динаміку пропорційного збільшення кількості як банкоматів, так і кількості терміналів самообслуговування.

Ця тенденція може бути результатом оптимізації інфраструктури, змін у поведінці клієнтів, які дедалі частіше використовують онлайн-банкінг, а також впливу зовнішніх сил, таких як пандемія COVID-19 або повномасштабне вторгнення, яке обмежило фізичний доступ до банківських послуг.

Банк, ймовірно, спрямовує свої зусилля на розвиток електронних каналів обслуговування, таких як мобільний банкінг, цифрові платежі та дистанційні сервіси, поки він скорочує фізичні точки самообслуговування.

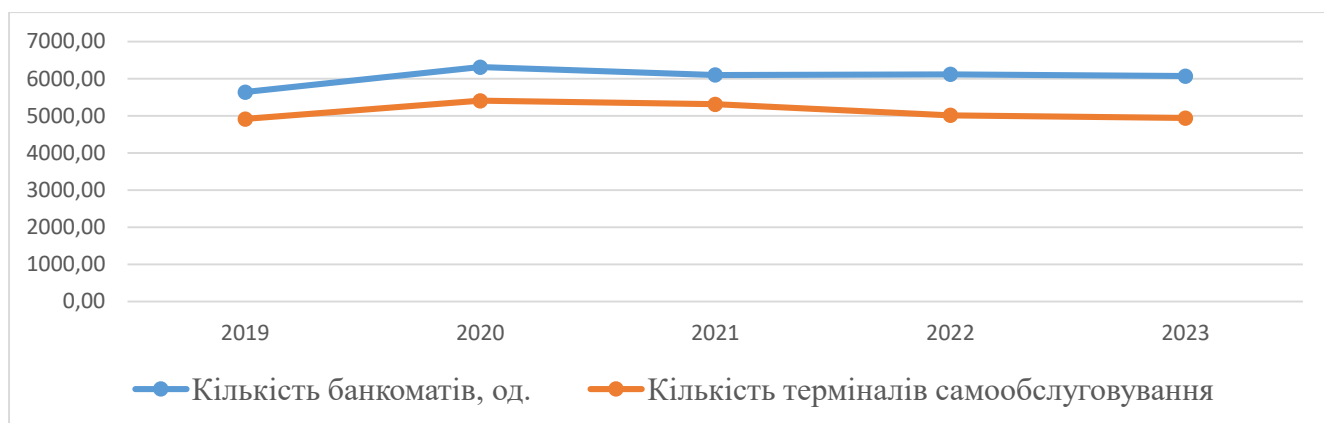

Рисунок 2.6 Динаміка кількості банкоматів та терміналів самообслуговування комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» за період 2019–2023 рр., млн.грн.

Спостерігається зміна кількості відділень АТ КБ «ПриватБанк» протягом цього періоду часу. У 2018–2019 роках кількість відділень зросла, але вона все ще зменшується. Зокрема, у 2018 році їх кількість знизилася з 4150 одиниць до 3596 одиниць у 2022 році. Це скорочення було викликане пандемією COVID-19 і повномасштабним вторгненням Росії в Україну, яке призвело до закриття деяких відділень.

Узагальнюючи результати дослідження, варто зазначити, що показники комерційної діяльності банку зросли протягом цього періоду. Наприклад, збільшилися активи, власний капітал, кредитний і депозитний портфелі, чистий прибуток і процентні доходи.

З іншого боку, спостерігалася негативна тенденція протягом останніх двох років (2021–2022 рр.), зокрема зниження кількості банкоматів і терміналів самообслуговування, а також поступове зниження інших показників.

Це було результатом негативних наслідків війни на банківську систему України.

Динаміка кількості банкоматів і самообслуговуваних терміналів: до 2019 року кількість банкоматів зросла з 5640 до 6312 одиниць, але потім поступово знизилася до 6072 одиниць у 2022 році.

У 2019 році було 5407 терміналів самообслуговування, але в 2022 році їх було 4944.

Ці тенденції показують, як банк адаптувався до нових обставин і труднощів, зокрема через зміни у поведінці клієнтів і оптимізацію мережі обслуговування.

Аналізуючи функціонування та розвиток АТ КБ «ПриватБанк», важливо оцінити його поточний фінансовий стан, приділяючи особливу увагу показникам фінансової стійкості.

Фінансова стійкість комерційного банку - це сукупність фінансових відносин, які забезпечують його стабільне функціонування в довгостроковій перспективі та підтримують довіру клієнтів до банківських послуг.

У вузькому значенні фінансова стійкість визначається такими ключовими факторами:

- Розмір власного капіталу: він має бути достатнім для покриття зобов'язань і забезпечення стабільності операцій банку.

- Оптимальна структура банківських ресурсів: це співвідношення між залученими та власними коштами, яке забезпечує ефективність фінансових операцій.

- Резерви для покриття ризиків: наявність достатніх резервів дозволяє банку покривати можливі втрати від ризикованих операцій.

Оцінка цих показників дозволяє отримати чітке уявлення про здатність банку підтримувати стабільну діяльність і виконувати свої зобов'язання перед клієнтами навіть у складних економічних умовах.

Ключові нормативи капіталу, які регулюються Національним банком України (НБУ), включають: Н1 вказує на стандарт достатності регулятивного капіталу, а Н2 — на стандарт достатності основного капіталу. Н3: стандарт, який визначає пропорцію активів банку до регулятивного капіталу.

Крім того, оцінюється стійкість банку за допомогою інших показників, які показують відносини між власним капіталом, зобов'язаннями та активами. Проведення цього аналізу базується на даних квартальної звітності банку. Основними джерелами є національний баланс банку та примітка «Окремі показники діяльності банку за IV квартал».

Таблиця 2.5 показників фінансової стійкості банку показує динаміку змін основних параметрів протягом досліджуваного періоду. Це дозволяє оцінити рівень відповідності банку нормативним вимогам НБУ та його загальний фінансовий стан.

Аналіз показників фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» за період 2019–2023 років демонструє зростання рівня капіталізації банку, що виражається у збільшенні частки власного капіталу для фінансування активів. Зокрема, значення цього показника зросло з 0,113 у 2019 році до 0,166 у 2022 році, однак у подальшому спостерігається його зниження.

Загалом високий рівень цього показника свідчить про:

- Ефективність банку у захисті інтересів вкладників, клієнтів та акціонерів;
- Спроможність забезпечувати розвиток, підтримуючи стабільність та розширюючи масштаби діяльності.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» за період 2018-2022 рр.

№	Норматив	Роки					Відхилення	
		2019	2020	2021	2022	2023	2023-2019	2023-2022
1	Рівень капіталізації банку	0,113	0,176	0,138	0,166	0,107	-0,006	-0,059
2	Коефіцієнт адекватності регулятивного капіталу	0,128	0,214	0,16	0,199	0,12	-0,008	-0,079
3	Коефіцієнт співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів	0,113	0,176	0,138	0,166	0,107	-0,006	-0,059
4	Коефіцієнт надійності	0,887	0,824	0,862	0,834	0,893	0,006	0,059
5	Мультиплікатор акціонерного капіталу	0,741	0,665	0,539	0,513	0,381	-0,36	-0,132
6	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,014	0,029	0,029	0,023	0,016	0,003	-0,007
7	Коефіцієнт мобільності власного капіталу	0,986	0,971	0,971	0,977	0,984	-0,003	0,007

8	Коефіцієнт знецінення активів банку	0,09	0,081	0,105	0,113	0,182	0,092	0,069
---	---	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Динаміка капіталізації підкреслює, що банк демонстрував високу фінансову стійкість у досліджуваній період, однак тенденція до зниження потребує додаткового аналізу для виявлення можливих причин і ризиків.

Аналіз інших показників фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» свідчить про високий рівень надійності банку, який демонструє його залежність від залучених коштів і здатність адаптуватися до змін ринкових умов.

Особливості показника надійності:

- високі значення цього коефіцієнта зазвичай свідчать про фінансову стійкість банку та достатню надійність.
- проте надмірно високий рівень може свідчити про обмежену активність банку в бізнес-операціях.
- низькі значення, навпаки, можуть вказувати на вищу ризикованість, але водночас і на активніше використання залучених коштів.

Динаміка:

Зміни цього коефіцієнта є важливим індикатором стану фінансової стійкості:

- зростання показника свідчить про підвищення стійкості банку.
- зниження показника може сигналізувати про певне послаблення стійкості, що потребує додаткової уваги.

За період 2019–2023 років (рис. 2.7) значення показника підтверджує високу надійність банку, демонструючи його здатність ефективно захищати інтереси клієнтів і вкладників навіть за умов змін на фінансових ринках.

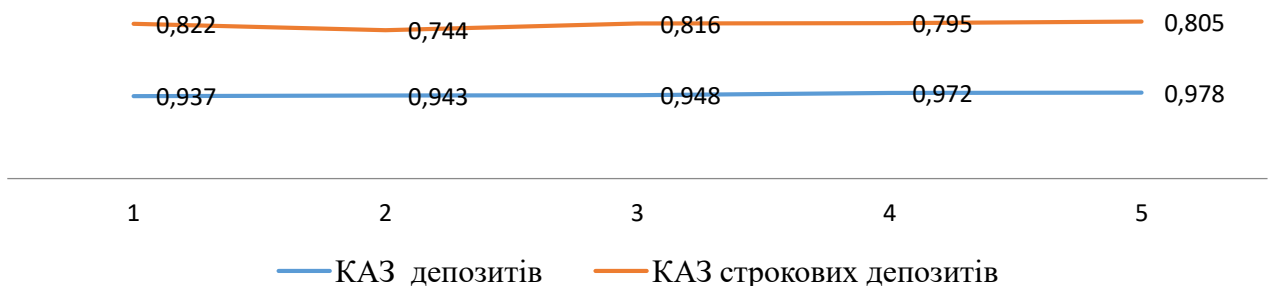

Рисунок 2.7 - Показник надійності комерційного банку АТ КБ
«Приватбанк» за період 2019-2023 рр.

Коефіцієнт мобільності власного капіталу є важливим показником, який показує частку мобільного чистого власного капіталу, яким банк може оперативіно розпоряджатися, щоб переконатися, що ресурси використовуються ефективно. АТ КБ «ПриватБанк» має значний рівень мобільності капіталу, що вказує на високу гнучкість у використанні власних коштів, що дозволяє банку адаптуватися до змін на ринку.

Збільшення інвестицій у матеріально-технічну базу банку може призвести до зменшення частки довгострокових джерел фінансування активних операцій; тому управління ресурсами повинно бути розумним. Навіть за таких обставин показник мобільності досліджуваного банку залишається значним, що свідчить про те, що він демонстрував високий рівень мобільності власного капіталу протягом досліджуваного періоду.

Загалом за цей період АТ КБ «ПриватБанк» продемонстрував достатню фінансову стійкість, що свідчить про ефективне управління власним капіталом і здатність виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та вкладниками. Але через складну воєнно-політичну обстановку в Україні останнім часом оцінки фінансової стійкості почали знижуватися. Цей фактор має значний вплив на економіку в цілому та банківську систему, створюючи нові виклики для стабільності банку. Здатність залучати необхідні гроші та ефективно їх розміщувати є однією з ознак ділової активності комерційного банку. Основними показниками, що показують рівень ділової активності банку, є ті, які дозволяють оцінити можливості та стратегічні напрями банківської політики щодо залучення ресурсів і їх найкращого використання для формування активів. Такі показники показують, наскільки добре працює банк на фінансовому ринку та наскільки він здатний розвиватися в конкурентному середовищі. Таблиця 2.6 містить основні показники дослідження, які характеризують ділову активність АТ КБ «ПриватБанк».

Таблиця 2.6 - Показники ділової активності комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» за період 2019-2023 рр.

№	Норматив	Роки						Відхилення 2023-2022
		2019	2020	2021	2022	2023	2023-2019	
1	Коефіцієнт активності залучення і запозичення коштів	0,887	0,824	0,862	0,834	0,893	0,006	0,059
2	Коефіцієнт активності залучення депозитів	0,937	0,943	0,948	0,972	0,978	0,041	0,006
3	Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,822	0,744	0,816	0,795	0,805	-0,017	0,01
4	Коефіцієнт активності залучення депозитів до запитання	0,203	0,227	0,314	0,322	0,407	0,204	0,085
5	Коефіцієнт активності залучення коштів банків	0	0,088	0,066	0,065	0,192	0,192	0,127
6	Коефіцієнт продуктивного використання ділових активів	0,828	0,772	0,789	0,789	0,762	-0,067	-0,028
7	Коефіцієнт інвестицій у кредитний портфель	3,592	1,777	2,79	2,374	1,407	-2,185	-0,967
8	Коефіцієнт інвестицій у цінні папери та спільну господарську діяльність	3,592	1,758	2,768	2,353	1,395	-2,197	-0,959

Коефіцієнт активності залучення та запозичення коштів, який показує частку зобов'язань банку у відсотках від загальних пасивів, є важливим показником ділової активності комерційного банку. У 2023 році показник становив 0,978 після зростання з 0,937 у 2019 році. Високий рівень ділової активності банку АТ КБ «Приватбанк» у привабленні та використанні зовнішніх джерел фінансування

свідчить про його ефективність та активну фінансову стратегію, оскільки він в основному оперує з грошима сторонніх осіб.

В цьому випадку важливо відзначити високі показники коефіцієнтів залучення строкових депозитів і депозитів до запитання, оскільки зростання цих показників призводить до зростання діяльності банку (рис.2.4).

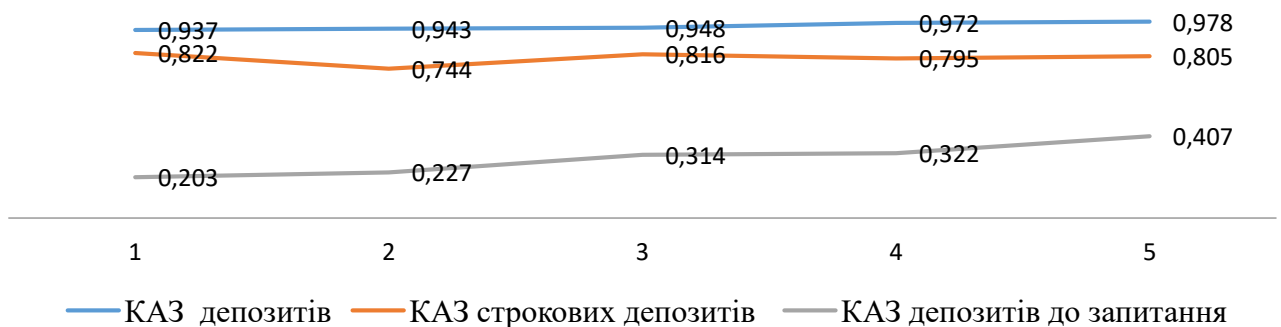

Рисунок 2.8 - Показники ділової активності комерційного банку
АТ КБ «Приватбанк» за період 2019-2023 рр.

Коли справа доходить до інвестицій, комерційний банк інвестує в цінні папери, дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства, а також нерухомість. Показник інвестицій у кредитний портфель знижується з 3,592 пунктів у 2019 році до рівня 1,407 пунктів у 2023 році. Це зниження є результатом того, що компанія переорієнтувалася на операційну діяльність банку.

Рівень ліквідності банку АТ КБ «Приватбанк» визначає його здатність та здатність виконувати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами, кредиторами, інвесторами, акціонерами та іншими контрагентами протягом зазначених періодів.

Коефіцієнт високоліквідних активів показує частку цих активів у загальних ділових активах, що вказує на обсяг активів, призначених для платежів, видачі готівки, надання кредитів і погашення зобов'язань, які змінюються.

У 2019 році показник становив 0,111 пункта, а в 2023 році становив 0,2 пункта.

Високий показник вказує на достатню кількість високоліквідних ресурсів для ефективного обслуговування клієнтів, що може призвести до збільшення числа клієнтів і ресурсів банку.

Показник поточної ліквідності розраховується як відношення активів зі строком погашення до тридцяти одного дня (включно) до зобов'язань банку з тим самим строком погашення, враховуючи залишок коштів (відповідно до нормативу Н5). У 2019 році показник становив 0,477 пунктів, а в 2023 році становив 0,425 пунктів.

Високе значення цього показника (вище лівої межі) свідчить про достатність ліквідних активів для виконання поточних зобов'язань.

Співвідношення ділових активів до загальних зобов'язань комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» є загальним показником ліквідності банківської установи.

Цей показник показує, наскільки добре банк може погасити свої зобов'язання за допомогою своїх ділових активів.

Загальна ліквідність банку зростає, і цей показник зростає до 1,057 пунктів у 2023 році з 1,045 пунктів у 2019 році.

Таблиця 2.7 – Показники ліквідності комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» за період 2019-2023 рр.

№	Норматив	Роки					Відхилення	
		2019	2020	2021	2022	2023	2023-2019	2023-2022
1	Коефіцієнт високоліквідних активів	0,111	0,18	0,151	0,158	0,2	0,089	0,042
2	Поточна ліквідність	0,477	0,502	0,318	0,419	0,425	-0,052	0,006
3	Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	1,045	1,123	1,072	1,11	1,057	0,012	-0,053
4	Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0,934	0,936	0,915	0,946	0,853	-0,081	-0,094

5	Коефіцієнт ліквідного співвідношення наданих кредитів і залучених депозитів	0,217	0,36	0,256	0,29	0,364	0,147	0,074
6	Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	0,126	0,207	0,18	0,18	0,213	0,087	0,033
7	Коефіцієнт стабільності депозитної бази	4,804	2,866	3,905	3,444	2,746	-2,058	-0,698

Зростання цього показника, який знаходиться вище лівої межі, є позитивним фактором, оскільки це вказує на здатність банку підтримувати стабільні гроші та своєчасно виконувати свої зобов'язання.

Загалом варто відзначити, що комерційний банк АТ КБ «Приватбанк» має високі показники ліквідності та дотримується нормативів ліквідності, що свідчить про його здатність погашати поточні зобов'язання за рахунок ліквідних активів і ресурсів, які він створив.

Аналіз здатності банку АТ КБ «Приватбанк» генерувати прибуток, ефективно контролювати ризики та підвищувати продуктивність є єдиним способом адекватної оцінки його фінансового стану та раціональності його структури активів і пасивів. Таблиця 2.8 містить основні показники ефективності комерційного банку.

Таблиця 2.8 - Показники ефективності комерційної діяльності банку АТ КБ «Приватбанк» за період 2019-2023 рр

№	Норматив	Роки					Відхилення	
		2019	2020	2021	2022	2023	2023-2019	2023-2022
1	Загальний рівень прибутковості	12798	32609	24302	35050	30198	17400	-4852
2	Окупність витрат доходами	2,735	2,841	2,936	3,859	4,709	1,974	0,85
3	Рентабельність капіталу	0,407	0,598	0,46	0,526	0,523	0,116	-0,004

4	Рентабельність активів	0,046	0,105	0,064	0,087	0,056	0,01	-0,031
5	Чиста процентна маржа	2,196	2,388	2,806	5,485	11,594	9,398	6,109

Протягом 2019–2023 років комерційний банк АТ КБ «Приватбанк» збільшить прибуток, забезпечить зростання рентабельності капіталу та активів, що позитивно вплине на його результативність. Рентабельність власного капіталу банку (ROE) зросла разом із прибутковістю.

Зокрема, у 2019 році цей показник становив 0,407 пунктів, а в 2023 році він зріс до 0,523 пунктів. Відповідно, комерційний банк отримав 40,7 коп. чистого прибутку на 1 грн власного капіталу в 2019 році та 52,3 коп. на 2023 році. ROE вважається важливим показником ефективності роботи банку на міжнародному рівні, особливо з точки зору інтересів акціонерів, оскільки він відображає рентабельність капіталу, який було інвестовано.

Аналогічно роль показника рентабельності активів комерційного банку зростає. У 2019 році цей показник становив 0,046 пунктів, але в 2023 році він зріс до 0,056 пунктів. Відповідно, банк отримав 4,6 коп. чистого прибутку на 1 грн активів у 2019 році та 5,6 коп. у 2023 році.

За весь період дослідження показник зріс на 0,01 пункт, але за останні два роки він знизився на 0,031 пункт.

Чиста процентна маржа комерційного банку АТ КБ «Приватбанк» - це відносна різниця між процентними доходами та процентними витратами. Це свідчить про те, наскільки добре залучені ресурси використовуються для отримання прибутку. Ця відмінність компенсує ризики, пов'язані з кредитами, інвестиціями та іншими активами банку, а також служить основою для підтримки ліквідності та генерування надходжень. Збільшення показника чистої процентної маржі вказує на більш ефективне використання ресурсів банку та більшу ліквідність управління активами.

Нарешті, аналізуючи фінансові результати та стан банку, слід відзначити, що основні показники фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та

рентабельності зростають. Це покращує фінансові результати банку, сприяє зростанню активів і власного капіталу та зміцнює його позиції на ринку.

3 ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

3.1. Шляхи забезпечення фінансової міцності та покращення показників фінансового стану банку

Удосконалення методів управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» має вирішальне значення для стабільності та ефективного функціонування банку. Щоб досягти високої ефективності управління фінансовою стійкістю, банк повинен зосередитися на стабільності та оптимізації основних компонентів своєї діяльності. Фінансова стійкість банку залежить від його здатності стабільно функціонувати, щоб реалізувати свої основні цілі та інтереси, а також захистити себе від дестабілізуючих факторів ззовні та зсередини.

Щоб створити стратегічні варіанти управління фінансовою стійкістю, важливо визначити майбутній стан банківської безпеки. Це включає оцінку наявних резервів, розробку потенціалу для розвитку та розробку стратегічних рішень для зміцнення фінансової стійкості та забезпечення довгострокового успіху банку.

Зважаючи на статус державного банку, основні напрями та вектори розвитку АТ КБ «Приватбанк» визначаються центральними органами влади, такими як Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України. Це впливає на процес забезпечення фінансової стійкості банку, оскільки рішення в цій галузі зазвичай приймаються Правлінням та Зборами акціонерів, а для комерційних банків їх контролює ревізійна комісія.

Тим не менш, АТ КБ «Приватбанк» використовує інший підхід до прийняття рішень щодо фінансової стійкості, враховуючи його статус державного банку та підпорядкованість центральним органам влади.

Згідно з результатами дослідження, чистий прибуток зріс на 17 400 млн грн протягом періоду. Однак за останні два роки цей показник знизився на 4 852 млн грн, досягнувши 30 198 млн грн. Зміни в процентних і комісійних доходах банку та ефективність управління капіталом вплинули на розмір чистого прибутку.

Розробка розумної стратегії розвитку кредитно-банківської установи може зробити можливим збереження фінансової стійкості та покращення фінансових показників банку. Ця стратегія повинна бути орієнтована на ефективне управління ресурсами та враховувати специфіку державного регулювання банківського сектору.

Таким чином, перспективна стратегія розвитку банку буде зосереджена на трьох основних компонентах:

1. створити конкурентоспроможний банк шляхом розширення асортименту банківських продуктів і цифровізації та організаційної трансформації.

2. забезпечити здатність виплачувати дивіденди та підтримувати фінансову стабільність шляхом розвитку профільного бізнесу, збільшення доходності за допомогою залучення нових клієнтів і підтримки прозорості та надійності банківської діяльності.

Підвищення прибутковості та інвестиційної привабливості банківського бізнесу, щоб зробити АТ КБ «Приватбанк» привабливим для інвестування.

Як зазначалося в річному звіті за попередній період, стратегічна діяльність КБ «ПриватБанк» на 2020 рік передбачає зміцнення позицій банку як привабливої інвестиційної установи. Підвищення конкурентоспроможності та досягнення нового рівня розвитку є шляхами досягнення цього.

Підвищення ефективності та прибутковості бізнесу є основною метою. Банк у цій ситуації має намір зосередитися на підвищенні гнучкості, оперативності та орієнтації на потреби клієнтів. Впровадження сучасних технологій і розвиток персоналу, який відповідає сучасним вимогам, стануть важливими компонентами стратегії.

Зокрема, стратегічна діяльність включає такі основні етапи:

- Формування концептуальних засад стратегічних альтернатив управління фінансовою стійкістю банку.

- Встановлення цільових орієнтирів для цих стратегічних альтернатив.

- Діагностика рівня фінансово-економічної стійкості банку.

- Аналіз зовнішніх факторів впливу на стан фінансової стійкості.

- Оцінка сильних і слабких сторін забезпечення фінансової стійкості.
- Оцінка стратегічних альтернатив розвитку банківської установи.
- Вибір найбільш ефективної стратегічної альтернативи.
- Реалізація та контроль за впровадженням стратегічних альтернатив управління фінансовою стійкістю банку.

Таким чином, реалізація зазначених ініціатив має забезпечити банку стабільний розвиток і зміцнення його ринкових позицій.

Таким чином, складові та структура стратегічних альтернатив управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк» розроблені з метою запобігання будь-яким негативним впливам на фінансову стійкість банку як зараз, так і в майбутньому.

Організаційні плани, цільові комплексні програми, сіткові графіки та розробка стратегічних карт розвитку діяльності банку є формальними засобами, за допомогою яких ці стратегії повинні бути підкріплені тактичними та оперативними заходами.

Банківська установа залишиться конкурентоспроможною та стабільною на ринку, а стратегічні ініціативи будуть успішно виконуватися завдяки цьому методу.

3.2. Шляхи удосконалення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Для забезпечення високої фінансової стійкості банку в умовах сучасного динамічного ринку ефективним інструментом є впровадження методології фінансового стрес-тестування. Цей підхід дозволяє оцінити вплив потенційних ризиків і кризових сценаріїв на стабільність банку та приймати стратегічні рішення для їхньої мінімізації.

Стрес-тестування є критично важливим в умовах економічної, політичної чи соціальної нестабільності, таких як військові дії, валютні коливання або зміна процентних ставок. Воно дозволяє моделювати найгірші сценарії, включаючи масовий відтік депозитів чи девальвацію валюти, і розробляти антикризові заходи.

Застосування цього підходу сприяє оцінці ризиків, пов'язаних із втратою ліквідності, зниженням прибутковості або погіршенням якості кредитного портфеля.

Знамениті банки по всьому світу широко використовують фінансове стрес-тестування як важливу стратегію управління ризиками. Воно дозволяє моделювати різні макроекономічні та ринкові сценарії, оцінюючи їхній вплив на основні фінансові показники банку, такі як ліквідність, капітал і прибутковість. Це дозволяє банкам адаптувати свої стратегії до потенційних криз.

Стрес-тестування оцінює ризики, пов'язані зі зниженням доходності активів або збільшенням проблемних кредитів. Крім того, воно сприяє стратегічному плануванню банків, допомагаючи їм розробляти кризові плани для оптимізації активів, залучення капіталу або зміни кредитної політики.

Цей інструмент є важливим для дотримання правил регулятора та підвищення прозорості діяльності банків. Він є обов'язковим у багатьох країнах і сприяє відповідності міжнародним стандартам, таким як Базельські угоди.

Стрес-тестування допомагає банкам зберігати фінансову стійкість і швидко оцінювати ризики, викликані макроекономічними шоками, у періоди економічної та політичної нестабільності, особливо в Україні. Сучасні технології, такі як SAS Stress Testing Solutions, роблять цей процес точним і ефективним, дозволяючи швидко моделювати тисячі сценаріїв.

Таким чином, стрес-тестування гарантує, що банківська система залишається стійкою навіть у складних ринкових умовах. Його впровадження сприяє не лише дотриманню регуляторних вимог, але й підвищенню фінансової стійкості банків.

Для впровадження стрес-тестування в АТ КБ «ПриватБанк» пропонується алгоритм дій, який враховує як регуляторні вимоги, так і сучасні технологічні можливості.

На першому етапі необхідно розробити кілька детальних макроекономічних сценаріїв. Базовий сценарій має відображати прогнозовані економічні умови за стабільної ситуації на ринку. Негативний сценарій моделює погіршення макроекономічної ситуації, наприклад, підвищення інфляції чи збільшення

облікової ставки. Екстремальний сценарій включає найбільш несприятливі умови, такі як різка девальвація національної валюти або значне зростання частки проблемних кредитів. Ці сценарії повинні базуватися на історичних даних, аналітичних прогнозах і ринкових трендах, із використанням інформації від Національного банку України та міжнародних фінансових організацій.

На другому етапі слід провести аналіз впливу зазначених сценаріїв на ключові фінансові показники банку. До них належать коефіцієнт достатності капіталу, що відображає здатність банку покривати ризики власними коштами; рівень ліквідності, який визначає спроможність банку виконувати свої зобов'язання у короткостроковій перспективі; а також рентабельність, яка включає чистий прибуток у співвідношенні до активів і капіталу. Для проведення такого аналізу необхідно використовувати програмні рішення, які дозволяють точно моделювати залежності між макроекономічними факторами та фінансовими показниками.

Інтеграція цифрових технологій є важливим аспектом впровадження стрес-тестування. Використання сучасних аналітичних платформ, таких як SAS Stress Testing Solution, дає змогу автоматизувати обробку великих обсягів даних і підвищити точність прогнозів. Ці інструменти дозволяють швидко моделювати різні сценарії, враховувати численні взаємозв'язки між фінансовими показниками та макроекономічними факторами, а також адаптувати сценарії до змінних умов ринку. Інтеграція таких рішень із внутрішніми ІТ-системами банку підвищить оперативність аналізу та ефективність управління ризиками.

На завершальному етапі пропонується розробити кризові стратегії на основі отриманих результатів стрес-тестування. Серед них — оптимізація структури капіталу шляхом залучення додаткових фінансових ресурсів або переоцінки існуючих активів; поліпшення якості активів через жорсткішу кредитну політику та активне управління проблемними кредитами; підвищення рівня ліквідності завдяки створенню резервів у ліквідних активах і укладанню угод на відкриття кредитних ліній із партнерами.

Такий підхід забезпечує банку не лише готовність до можливих ризиків, але й формує міцну основу для довгострокового стратегічного планування. Це сприяє зміцненню репутації банку як надійного фінансового партнера та підвищує його конкурентоспроможність на ринку.

Впровадження методології стрес-тестування в діяльність АТ КБ «ПриватБанк» є розумним і перспективним кроком для покращення фінансової стійкості банку. Цей інструмент допомагає банкам оцінювати свої фінансові показники та підготуватися до кризових ситуацій, таких як економічні спади, різкі коливання валютних курсів або різкі зміни процентних ставок. Стрес-тестування допомагає банкам ефективно планувати свої дії, забезпечуючи відповідність міжнародним стандартам, зокрема Базельським угодам IV, у сучасному динамічному середовищі, де регуляторні вимоги постійно посилюються.

Банк отримає можливість використовувати цей підхід для покращення своєї внутрішньої системи управління ризиками та розробки більш адаптивної стратегічної політики. Це допоможе йому швидше реагувати на зовнішні виклики, зокрема нестабільність економіки та наслідки глобальних фінансових криз. Стрес-тестування покращує управління капіталом, оптимізуючи структуру активів і пасивів, зменшуючи частку ризикових активів і збільшуючи ліквідність.

Регулярні стрес-тести також підвищують довіру клієнтів і партнерів банку, створюючи додаткову цінність для банку. Цей інструмент сприяє прозорості та передбачуваності фінансової діяльності банку, що позитивно впливає на його ринкову позицію.

Таким чином, АТ КБ «ПриватБанк» зробить впровадження стрес-тестування стратегічним кроком, який дозволить йому відповідати сучасним регуляторним вимогам і підвищити конкурентоспроможність у динамічному фінансовому середовищі. Це дозволить банківській установі залишатися стабільною в довгостроковій перспективі, підвищити її готовність до непередбачуваних ситуацій і зберегти свою лідируючу позицію у фінансовому секторі України.

ВИСНОВКИ

Аналіз управління фінансовою стійкістю банківських установ, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», дозволяє зробити кілька ключових висновків. Теоретичне обґрунтування показує, що фінансова стійкість банку є не лише індикатором адаптивності до внутрішніх і зовнішніх змін, але й визначальним чинником стабільності всієї фінансової системи. Основними факторами впливу є капіталізація, ліквідність, якість управління активами та ризиками. Особливу роль відіграють регуляторні стандарти, такі як Базельські угоди IV, які спрямовані на посилення прозорості банківської діяльності та зниження системних ризиків. Використання методик, таких як CAMELS і Z-індекс, забезпечує глибокий аналіз фінансової стійкості, дозволяючи не лише оцінити поточний стан банків, а й прогнозувати можливі ризики.

Здатність банківської системи України адаптуватися до кризових ситуацій, таких як пандемія COVID-19 і повномасштабне вторгнення, була продемонстрована під час аналізу поточного стану банківської системи України. Ключові показники, зокрема дохідність активів і капіталу, свідчать про поступове відновлення, незважаючи на зменшення кількості банківських установ і зростання фінансових ризиків. Стабільність була збережена завдяки ефективному управлінню фінансовими ресурсами та вчасному впровадженню інновацій. Як провідний банківський сектор України, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє високу ефективність завдяки інноваційній організаційній структурі та інтеграції сучасних фінансових технологій. Однак економічна нестабільність продовжує створювати ризики, які потребують ретельного управління.

Згідно з дослідженням прогнозування фінансової стабільності, використання сучасних інструментів, таких як стрес-тестування, інтегральні індикатори та алгоритми штучного інтелекту, є надзвичайно важливим. Вони полегшують банкам швидко реагувати на зміни в економіці, передбачати ризики та забезпечувати стабільність навіть у кризових ситуаціях. Особливу увагу слід приділяти розробці

нових фінансових продуктів, оптимізації управління кредитними портфелями та застосуванню машинного навчання для покращення аналізу даних. Ці дії підвищують конкурентоспроможність банків і покращують їхню фінансову стійкість.

Загальний аналіз управління фінансовою стійкістю банків показує, що поєднання новітніх технологій, адаптація до міжнародних регуляторних вимог і посилена увага до управління ризиками може призвести до ефективного управління. Важливим є не лише збереження капіталу та ліквідності, але й впровадження інноваційних методів, які дозволять банкам реагувати на сучасні виклики, особливо під час війни. Досвід АТ КБ «ПриватБанк» показує, наскільки важливо стратегічне планування та гнучкість у використанні фінансових ресурсів, що дозволяє зберігати стабільність навіть у складних економічних умовах. Комплексний підхід до управління фінансовою стійкістю, який охоплює як стратегічні, так і операційні елементи, є важливим для успішної адаптації до труднощів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Haldane, A. G. (2009). Rethinking the Financial Network. *Bank of England Publications*. <https://www.bis.org/review/r090505e.pdf>
2. International Monetary Fund. (2023). *Global Financial Stability Report: Safeguarding Financial Stability Amid Rising Risks*. IMF <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2023/04/11/global-financial-stability-report-april-2023>
3. Afonso, G., & Shin, H. S. (2014). *Systemic Risk and Liquidity in Payment Systems*. CORE. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1297363
4. European Central Bank. (2023). *Financial Stability Review, November 2023*. ECB Publications. <https://www.ecb.europa.eu/press/financial-stability-publications/fsr/html/ecb.fsr202311~bfe9d7c565.en.html>
5. Basel III: international regulatory framework for banks. (б. д.). Bank for International Settlements. <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>
6. Blashchuk-Devyatkina, N., & Sebestyanovych, I. (2020). The Basel committee and its role in regulating banking activities. *Young Scientist*, 4(80). <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-59>
7. Про банки і банківську діяльність, Закон України № 2121-III (2024) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
8. Про затвердження Положення про порядок визначення банками України розміру регулятивного капіталу, Постанова № 196 (2024) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0196500-23#Text>
9. Nguyen Thi Hong Van et al. (2020). *Applying the CAMELS Model to Assess Performance of Commercial Banks: Empirical Evidence from Vietnam*. ResearchGate. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/342395492_Applying_the_CAMEL_model_to_assess_performance_of_commercial_banks_empirical_evidence_from_Vietnam

10. Altman, E. I. (2000). *Predicting Financial Distress of Companies: Revisiting the Z-Score Model*. Journal of Banking and Finance. https://www.researchgate.net/publication/2413921_Predicting_Financial_Distress_of_Companies_Revisiting_The_Z-Score_And_Zeta
11. Laura, Chiaramonte & Ettore, Croci & Federica, Poli. (2015). Should we trust the Z-score? Evidence from the European Banking Industry. Global Finance Journal https://www.researchgate.net/publication/275411712_Should_we_trust_the_Z-score_Evidence_from_the_European_Banking_Industry
12. Brauers, W. K. M., Ginevičius, R., & Podvieszko, A. (2014). *Development of a Methodology of Evaluation of Financial Stability of Commercial Banks*. Panoeconomicus, 61(3), 349–367.
13. Montesi, G., & Papiro, G. (2018). *Bank Stress Testing: A Stochastic Simulation Framework to Assess Banks' Financial Fragility*. Risks, 6(3), 82. <https://doi.org/10.3390/risks6030082>
14. Borio, C., Drehmann, M., & Xia, D. (2021). *Macro-financial stability under stress: New perspectives on bank resilience*. Bank for International Settlements. <https://www.bis.org/publ/work1057.pdf>
15. Federal Reserve Bank of New York. (2020). *Integrated Approaches to Financial Stability Assessment*. https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/epr/2024/EPR_2024_digital-assets_azar.pdf?sc_lang=en
16. Schinasi, G. (2005). *Safeguarding Financial Stability: Theory and Practice*. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/External/Pubs/NFT/2005/SFS/eng/sfs.pdf>
17. Padoa-Schioppa, T. (2003). *Central Banks and Financial Stability: Exploring a Land in Between*. Frankfurt: European Central Bank. <https://www.ecb.europa.eu/events/pdf/conferences/tps.pdf>
18. Bishop, C., & Nasrabadi, N. M. (2020). *Pattern Recognition and Machine Learning in Finance*. Springer. <https://link.springer.com/book/9780387310732>

19. Goodfellow, I., Bengio, Y., & Courville, A. (2021). *Deep Learning for Financial Analysis*. MIT Press.

[http://alvarestech.com/temp/deep/Deep%20Learning%20by%20Ian%20Goodfellow,%20Yoshua%20Bengio,%20Aaron%20Courville%20\(z-lib.org\).pdf](http://alvarestech.com/temp/deep/Deep%20Learning%20by%20Ian%20Goodfellow,%20Yoshua%20Bengio,%20Aaron%20Courville%20(z-lib.org).pdf)

20. АТ КБ "ПриватБанк". (б. д.). *Офіційний сайт АТ КБ "ПриватБанк"*
<https://privatbank.ua>

21. Наглядова статистика Національного банку України. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

